

OKRUGLI STO – PREDSTAVLJANJE ŠESTE MONITORING PUBLIKACIJE ANEMA

Povodom predstavljanja štampanog izdanja ANEM-ove Šeste Publikacije „Pravni Monitoring medijske scene u Srbiji“, ANEM je 6. jula 2012. organizovao okrugli sto u Beogradu. Pored autora tekstova u Publikaciji, na okruglom stolu su učestvovali i predstavnici državnih organa (Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva – sektor za medije i sektor za elektronske komunikacije, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Zaštitnik građana, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Zavod za intelektualnu svojinu), regulatornih tela (RRA, RATEL, Savet za štampu), medijskih udruženja (ANEM, NUNS, UNS), nevladinog sektora (BIRN, Helsinški odbor za ljudska prava), medija (Beta, FoNet, RTS, Prva TV, Radio S, Radio Beograd, Politika, Infobiro, Svet plus), međunarodnih organizacija, ambasada i donatorske zajednice (Fondacija za otvoreno društvo, IREX, Ambasada Holandije, Delegacija EU u Srbiji).

PREDSTAVLJANJE PUBLIKACIJE

Slobodan Kremenjak, advokat, autor teksta „Kako su mediji pratili izbore“, govorio je o ulozi medija u izbornom procesu i pod kojim uslovima su je mediji u Srbiji obavljali tokom nedavno završenih izbora. Po njegovom mišljenju, ono što je posebno bilo vidljivo na proteklim izborima jesu različiti pritisci na rad medija koji su otpočeli i pre raspisivanja izbora, a do koje je mere je to bio ozbiljan problem svedoči činjenica da je čak i delegacija Parlamentarne skupštine Saveta Evrope, koja je boravila u Beogradu u okviru priprema za praćenje izbora, morala da pozove političke partije na uzdržanost od pokušaja da utiču na uređivačku politiku medija i da izrazi svoju zabrinutost povodom ekonomskih i političkih pritisaka na pojedine novinare. Pored toga, bila je veoma izražena i diskriminacija novinara i redakcija u lokalnim sredinama od strane predstavnika lokalnih vlasti, što je uticalo i na slobodu izražavanja i slobodu medija. Elektronskim medijima je dodatno otežavalo da rade svoj posao i nejasno Opšteobavezujuće Uputstvo RRA, za koje je RRA na kraju morala da donese obavezujuće tumačenje, kao i izostanak nadzora nad izbornim procesom u celini, iako je to zadatak posebnog Nadzornog odbora Skupštine, zbog čega su zapravo samo emiteri, naročito televizije, bile pod nadzorom, a ne i učesnici izbornog procesa. Izostanak opšteg nadzora nad izbornim procesom je bio loš po medije posebno u kontekstu vođenja negativnih političkih kampanja, ali ono što je u Srbiji čitavu stvar dodatno komplikovalo je činjenica da političari, ali i drugi, veruju da se izbori dobijaju i gube na medijima, odnosno televiziji, zbog čega su televizije bile pod posebnim pritiskom. Pouka koja se može izvući sa prethodnih izbora jeste neophodnost obezbeđivanja generalnog nadzora nad izbornim procesom za sve buduće izbore, što bi trebalo da doprinese stvaranju povoljnijih uslova za rad medija u tom procesu.

Kruna Savović, advokat, autorka teksta „Prvih devet meseci Medijske strategije“, je predstavljajući svoj tekst govorila o tome dokle se stiglo s implementacijom Strategije; koji su prednacrti medijskih zakona urađeni i kako; šta je od rešenja iz Medijske strategije trebalo da bude u ovom periodu implementirano i da li je to učinjeno, naglašavajući da formalno-pravno još uvek nijedan rok iz Akcionog plana nije probijen. Ona je navela da je interesantno da je već urađen Nacrt Zakona o javnim servisima kojim se reguliše i formiranje regionalnih javnih servisa, iako je to jedno od rešenja iz Medijske strategije oko koga nije bio postignut konsenzus vlasti i medijskog sektora, i da u njegovoj izradi nisu učestvovali predstavnici medijskih udruženja, niti su imali priliku da ga vide, jer je nedostupan javnosti. Takođe se ništa nije uradilo ni po pitanju kontrole državne pomoći koju mediji u javnom vlasništvu i dalje dobijaju bez ikakve kontrole. Pored toga, jedna od važnih preporuka Evropske komisije, koja se odnosi na garancije nezavisnosti regulatornih tela u oblasti radiodifuzije, prekršena je donošenjem Zakona o kinematografiji koji može bitno uticati na njihovu nezavisnost, čiji pojedini članovi nisu u skladu ni sa Strategijom, ni sa Ustavom i zakonima o radiodifuziji i elektronskim komunikacijama, zbog čega je ANEM pokrenuo inicijativu za ocenu ustavnosti ovog zakona. Ona je na kraju svog izlaganja zaključila da je u ovom momentu Strategija mrtvo slovo na papiru.

Nadovezujući se na njeno izlaganje, **Saša Mirković, predsednik ANEM-a**, dodao je da su se privatne novinske agencije - Beta i FoNet, zajedno obratile anti-monopolskoj komisiji tražeći konkretno tumačenje povodom dodeljivanja državne pomoći i subvencija Tanjugu kao državnoj agenciji. Komisija će se svakako naći pred dilemom i moraće da se odredi prema nečemu što je uradila vlada, a što je direktno u suprotnosti sa Medijskom strategijom. On je posebno istakao da je u pregovorima oko formiranja nove vlade uočljivo da se ne pominje ko bi mogao biti budući ministar kulture, niti se pominje da će oblast medija biti u nadležnosti ovog ministarstva. On je izrazio zabrinutost da, kao rezultat nagodbi među partijama, ovo ministarstvo može biti pripojeno nekom drugom ministarstvu, gde će mediji biti gurnuti u još veći zapećak, a samim tim i implementacija Strategije.

Dr Rade Veljanovski, profesor Fakulteta političkih nauka, autor teksta „Prednacrt Zakona o elektronskim medijima - unapređivanje regulacije i prakse“, govorio je o tome šta čini sadržaj ovog Prednacrt, kada i kako su osnovane radne grupe za njegovu izradu, kako se umesto rada na izmenama Zakona o radiodifuziji došlo do stvaranja potpuno novog zakona – Zakona o elektronskim medijima, o njegovom usklađivanju sa evropskim regulatornim okvirom, pre svega sa AVMS direktivom, ali i sa domaćim zakonodavstvom i to Zakonom o elektronskim komunikacijama i Medijskom strategijom kao i sa zahtevima modernog vremena, koja su rešenja izmenjena, dopunjena i dodata u odnosu na Zakon o radiodifuziji, novim definicijama pojmova u Prednacrtu, novom načinu izbora članova Saveta regulatorne agencije, rešenjima za republičke javne servise kako bi se ostvarila njihova nezavisnost, drugačijem načinu biranja UO javnog servisa, registru medijskih usluga, odredbama o nedozvoljenoj medijskoj koncentraciji, kao i privatizaciji medija, gde je dat i novi rok od 24 meseca za okončanje privatizacije.

Dr Jovanka Matić, naučni saradnik Instituta za društvene nauke, predstavljajući osnovne zaključke svog teksta „Post-komunističke medijske reforme iz ptičje perspektive“,

rekla je da Srbija sledi put medijskih reformi kroz koje prolaze i druga postkomunistička društva, ali da je opšti utisak da je situacija razočaravajuća (medijski sistemi su svuda pluralistički, tržište je glavna snaga koja oblikuje medijski sistem, regulacija je izmeštena iz izvršne vlasti, uvedeni su zakoni koji na vrlo precizan način regulišu prava i obaveze, ali sa druge strane, umesto državnih monopola imamo domaće tajkune, strane korporacije, i dalje veliki uticaj političkih faktora na izbor članova saveta regulatornih tela i upravnih odbora javnih servisa, opštu komercijalizaciju i tabloidizaciju medija, nestanak kvalitetne štampe i medija, mali obim i mali uticaj istraživačkog novinarstva). U tekstu se govori o 3 ključna faktora koja opredeljuju reformu medijskog sistema - uticaj politike, uticaj ekonomije i uticaj civilnog društva. Politički sistem je krucijalni faktor koji otežava proces demokratizacije medija, što je iskustvo svih postkomunističkih zemalja. Vlast društvo vidi kao objekat na koji treba da utiče, a medije kao najvažnije i najpodobnije sredstvo za ostvarenje svog uticaja na taj objekat. S druge strane, ključni faktor koji može doprineti pozitivnim promenama medijskog sistema jeste civilno društvo. Ono ima autentičan interes za demokratizaciju medijskog sektora i ostvarivanje neophodnih uloga medija u stvaranju demokratske kulture, i samo stalni pritisak civilnog sektora u pogledu formulisanja, stvaranja novih zakona, kontrole ostvarivanja zakona, može dovesti do nekih konkretnih pomaka. Upravo ova situacija, kada je u toku proces formiranja nove vlade, jeste dobra prilika za civilni sektor, a pre svega medijsku zajednicu, da vlastima postavi svoje zahteve u pogledu promena koje očekuje u medijskom sektoru, zaključila je Matićeva.

DISKUSIJA

Nakon prezentacije Publikacije, diskutovano se o temama koje su obrađene u tekstovima Publikacije, ali i o drugim važnim problemima medijskog sektora, polazeći od rezultata ANEM-ovog pravnog monitoringa medijske scene za prvih šest meseci 2012. godine.

Miloš Stojković, savetnik u sektoru za elektronske komunikacije Ministarstva kulture, medija i informacionog društva, se kao neko ko je na određeni način učestvovao u formulisanju Prednacrtu Zakona o elektronskim komunikacijama, nadovezao na izlaganje prof. dr Veljanovskog, dodajući da Prednacrt uvodi novi sistem u pogledu izdavanja dozvola, koji reformiše dosadašnji sistem. Predviđeno je da javni konkurs ostaje jedino za zemaljsko digitalno terestrijalno emitovanje imajući u vidu da je to i dalje dominantna platforma preko koje se pruža medijska usluga, dok će se za ostale platforme koristiti sistem izdavanja dozvola na zahtev. Po njemu je bitno da se striktno razdvajaju operatori medijskih usluga, kao oni preko kojih se pruža medijska usluga, od samih pružalaca medijskih usluga koji dobijaju dozvolu za programski sadržaj i treba da brinu o kvalitetu programa i sadržinskom delu, a mogu sami da izaberu platformu preko koje će svoj sadržaj nuditi korisnicima. On je naglasio da je jako bitno da se ovaj zakon nađe brzo u proceduri, jer je i sama AVMS direktiva doživela izvesne promene, tako da će novu vladu čekati novo usklađivanje sa evropskim regulatornim okvirom.

Advokat Slobodan Kremenjak je dodao da, kada se kaže da je Strategija u velikoj meri ostala mrtvo slovo na papiru, da se to sigurno ne može reći za oblast digitalizacije, gde u poslednjih 9 meseci imamo značajne pomake (izmenjena je Strategija za prelazak na

digitalno emitovanje, izmenjen je Pravilnik o prelasku na digitalno emitovanje, izdate su dozvole i pokrenuta je pilot mreža za testiranje digitalnog emitovanja).

Dr Irini Reljin, pomoćnica za telekomunikacije u Ministarstvu kulture, medija i informacionog društva, je govoreći o digitalizaciji, rekla da je do sada mnogo učinjeno, ali da je moguće da cela stvar propadne ako se ne bude išlo dalje. Ona je istakla problem finansiranja JP ETV koje još uvek ne dobija novac za emitovanje koje pruža u proteklih godinu i po dana, kao i mogućnost da će novi Zakon o javnim servisima onemogućiti i obeshrabriti dalje napore u realizaciji procesa digitalizacije.

Nadovezujući se na izlaganje gospođe Reljin, **advokat Slobodan Kremenjak** je naglasio da je ključno pitanje kako uspostaviti sistem stabilnog finansiranja javnog servisa, jer je to u direktnoj vezi i sa čitavim nizom sistema koji trpe posledice po principu domino efekta - ako javni servis nastavi da ne plaća svoje dugove Javnom preduzeću „Emisiona tehnika i veze“ (ETV), ono neće moći da izvede digitalizaciju kako je predviđeno; ako javni servis nastavi da ne plaća dugove kolektivnim organizacijama za autorska i srodna prava, onda će to uticati na više tarife komercijalnim medijima, što će ugušiti te medije. Ovo je posebno zabrinjavajuće u situaciji mogućeg uspostavljanja novih 6 ili 7 regionalnih javnih servisa - ako već postojeći ne mogu da se finansiraju, postavlja se pitanje kako će se finansirati ti novi javni servisi i koje će sve posledice izazvati taj domino efekat.

Saša Mirković, predsednik ANEM-a, je naveo da posebnu skepsu izazivaju nacrti Zakona o javnom informisanju i Zakona o javnim servisima, čije tekstove predstavnici medijskih udruženja još uvek nisu imali prilike da vide, niti da učestvuju u radnim grupama za njihovu izradu, a da su, prema nezvaničim informacijama, u radnoj grupi za izradu Zakona o javnim servisima ključnu ulogu imali predstavnici javnih servisa (postojećih i potencijalnih budućih), koji su u stvari sami sebi pisali zakon. **Prof. dr Rade Veljanovski** je dodao da u našoj zakonodavnoj inicijativi postoji opasan trend da, umesto da se ona demokratizuje većim uključivanjem zainteresovanih organizacija, imamo tendenciju da se zakoni pripremaju sa manjim brojem aktera koji imaju određene interese koji se u te zakone ugrađuju, i tako umesto da se približavaju, oni se udaljavaju od evropskih zakonodavnih standarda.

Saša Mirković je govorio i o velikom problemu emitera sa visinom tarife Sokoja, kojom su emiterima višestruko povećane naknade. On je naveo da je ANEM ovlašćeni pregovarač u pregovorima sa Sokojem o tarifi za emitere i da je u toku pregovora, Sokoj nenadano poslao profakture emiterima sa naknadama koje su do 6 puta veće nego ranije, što može da dovede do gašenja velikog broja medija širom Srbije.

Vladimir Marić, zamenik direktora Zavoda za intelektualnu svojinu, je govoreći o problemu povećanja tarife Sokoja, istakao da će Zavod u skladu sa svojim nadležnostima učiniti sve da se taj društveni problem reši i da je u tom smislu pozvao ANEM kao reprezentativno udruženje korisnika autorskih dela i Sokoj na sastanak povodom iznalaženja rešenja ovog pitanja. On je izrazio nadu da će navedeni sastanak biti početak ozbiljnih pregovora koji će uvažiti činjenicu finansijskih mogućnosti lokalnih emitera, jer je paradoksalna situacija da RTS od 2006. godine ne plaća naknadu Sokoj, a da se mediji iz

Blaca, Bujanovca itd. koji je plaćaju, povećanjem tarife dovode u situaciju da zbog nemogućnosti plaćanja zatvaraju stanice. On je naglasio da Zavod vrši nadzor nad radom kolektivnih organizacija, ali da nema ingerencije u pogledu utvrđivanja visine njihovih tarifa. Međutim, kada je reč o postojećoj tarifi, iako je nadležna vladina Komisija za autorsko i srodna prava dala pozitivno mišljenje na tu tarifu Sokoja, to mišljenje nije pravno obavezujuće (prema članu 80 Zakona o državnoj upravi) i svako ko nije zadovoljan tom tarifom može da vodi sudski spor.

Opšti zaključak učesnika okruglog stola bio je da je izvesno da će mnogi problemi koji već dugo opterećuju medijski sektor ostati aktuelni i u narednom periodu, posebno imajući u vidu da do formiranja nove vlade još nije došlo, i da se još uvek ne zna koje će buduće ministarstvo biti nadležno za medije i kako će se ta nova vlast odnositi prema medijskom sektoru.

Realizaciju projekta „Pravni monitoring medijske scene u Srbiji“ i održavanje ovog okruglog stola je podržala Fondacija za otvoreno društvo